

Slovenski dom

Štev. 110.

V Ljubljani, ponedeljek 16. maja 1938.

Leto III

Voditelj čeških Nemcev Henlein je pripravljen pogajati se s praško vlado

po obisku v Londonu, kjer je od angleških politikov dobil trezne nasvete

London, 16. maja. o. Voditelj čeških Nemcev Henlein je po razgovorih, ki jih je imel s svojimi prijatelji in z angleškimi politikmi, odpotoval v soboto zvečer z letalom v Berlin. Pred odhodom je še obiskal češkoslovaškega poslanika v Londonu Massaryka in se z njim nad uro dolgo razgovarjal.

O njegovem nenadnem obisku v Londonu piše ves večernji in današnji angleški tisk, da je zelo pomemben in da pomeni važen korak k mirni poravnavi narodnostnega spora v CSR. Henlein je v Londonu čisto odkrito povedal svoje zahteve in naletel v angleških krogih na veliko pripravljenost. Čeprav je Češkoslovaška daleč od Anglije, vendar Anglijo to spor zanima, saj bi utegnila izbruhniti v Evropi vojna, če se ta spor

mirno in pravično ne uredi. Zdaj je vrsta na češkoslovaški vladi, da pove, kaj bi mogla Nemcem največ dati. Odlašati s tako izjavo ne kaže, ker bodo nemške zahteve rasle in se bo spor nepotrebno zaostрил.

Angleško časopisje je mnenja, da je Henlein po razgovorih v Londonu opustil misel na nasilno uresničevanje svojih zahtev, ker so ga angleški krogi opozorili, da bi tak poskus lahko rodil nedogledne posledice. Ker je pa do njegovega obiska v Londonu prišlo po dogovoru z nemškimi odločujočimi krogi, kaže, da so morda tudi v Berlinu pripravljeni na mirno reševanje tega spora. Tudi češkoslovaška vlada je pripravljena začeti pogajanja, razumeti pa je treba, da je proti separatizmu, ki bi bil usoden za obrambo

države in za njen gospodarski razvoj. Razumeti je tudi treba, da bi bilo češkoslovaški vladi težko sprejeti spremembo zunanje politike, kakor jo zahteva Henlein, ki je samo voditelj dela češkoslovaškega prebivalstva. Če bi Češkoslovaška opustila zvezo s Sovjeti, ki predstavlja za marsikoga v Evropi kamen spotike, bi to morala storiti sama od sebe. Nikdar pa ne bo mogla dovoliti, da bi njeno zunanjo politiko narekovala manjšina v državi.

Splošno prevladuje v londonskem časopisju mnenje, da je Henlein po obisku v Berlinu odstopil od nekaterih najskrajnejših zahtev, ki jih je postavil v velikonočnem govoru in da je zdaj pripravljen premotriti predloge češkoslovaške vlade, katere je pred tremi tedni odločno zavrnil.

Vesti 16. maja

100.000 ljudi je gledalo nogometno tekmo med Anglijo in Nemčijo v Berlinu včeraj. Zmagali so Angleži s 6:3.

Carinski pregled na mejah je odpravila Romunija za tujce, ki prihajajo v razna romunska letovišča. Namesto na meji bodo carinskim predpisom lahko zadostili v mestih, kamor so namenjeni.

Nov svetovni rekord v brezmočnem letu je dosegel Nemec Kraft, ki je 168 km dolgo progo med Hornbergom in Aushachom preletel v šestih urah in pol.

Vse družine v Pragi si morajo oskrbeti plinske maske začenši s 30. junijem. Kdor tega ne bo storil, bo strogo kaznovan. Siromašnim rodbinam bo maske podarila država.

Nemški komunistični begunci so organizirali obsežno propagando po holandskih solah, zaradi česar jih je več prišla in zaprla policija.

Zvezo narodov sta zapustili južnoameriški republiki Čile in Venezueli.

Razne ukrepe za dosledno motorizacijo vseh panog angleške vojske je izdala londonsko vojno ministrstvo.

Spominskih svečanosti v čast pokojnemu maršalu Pilsudskemu, ki jih je priredila poljska kolonija v Litvi, so se prvič v zgodovini udeležile številne litvanske uradne osebnosti.

V dveh minutah in 11 sekundah je poljski bokser Talon, znan pod imenom »poljski velikan«, premagal 120 kilogramov težkega indijskega orjaka Sanooka.

10 velikih zborovanj za ustanovitev belgijske enotne protimarksistične fronte so imeli včeraj v Bruslju reksiti. Levitarji so skušali zborovanja motiti, a jim ni uspelo.

Do hudih pouličnih bojev med Arabci in angleško policijo je prišlo v Akonu, kjer je velika jetnišnica za arabske upornike. Policija je morala poslati nad Arabe tanke in letala.

Francosi so vselej složni, kadar gre za obrambo države ter znajo svojo zemljo vedno braniti tako, kakor zahtevajo koristi domovine, je dejal predsednik francoske republike Lebrun pri odkritju nekega spomenika včeraj.

O programu nove madžarske vlade je govoril predsednik Imredy in dejal, da bo v zunanji politiki ostala zvesta sedanji smeri, v notranji politiki pa bo zastopala narodno in krščansko smer. Izdala bo zakon o varstvu države, o omejitvi svobode zborovanja, o varstvu rodbine, o delovnih taboriščih in o raznih obveznih organizacijah.

Več torpedov in podmornic je po poročilih angleških listov naročila kitajska vlada v Italiji.

Organizatorji braziljskega upora so, kakor je ugotovila preiskava, razpolagali z velikimi količinami orožja, ki je tujega, povečini evropskega izvora.

Češkoslovaški poslanik v Parizu Osuski se je v soboto vrnil iz Prage.

Angleški letalski minister lord Swinton je odstopil zaradi hudih napadov, ki jih je bilo njegovo delo deležno v poslanski zbornici ob razpravi o letalskem proračunu.

Sovjetsko poštno letalo se je spustilo na poljska tla, ker je v megli zašlo. Poljske oblasti so letalo zaplenile, letalca pa zaprle.

Turški listi veliko pišejo o zadnjem obisku turških ministrov v Belgradu in poudarjajo pomen prijateljstva med Turčijo in Jugoslavijo.

Velik govor za propagando novega obrambnega posojila je imel francoski ministrski predsednik v soboto po radiu.

Dveletnico sedenja poljske vlade generala Sladkovskega bodo praznovali prihodnji teden. Listi poudarjajo, da je sedanja vlada bila najdalje na krmilu od vseh poljskih vlad.

10. mednarodni kongres za kemijo se je začel včeraj v Rimu. Prve slovesne seje se je udeležil tudi italijanski vladar. Na tej seji je imel italijanski kemik Paravano predavanje o zaslugah kemije za človeštvo. Kongresa se udeležuje tudi pet Nobelovih nagradencev.

V Malagi je umrl general Cabanellas, bivši predsednik odbora za varstvo španske nacionalistične države in generalni nadzornik Francove vojske.

Veliko mednarodno letalsko razstavo so odprli v soboto v finski prestolnici Helsinkih.

Predsednik grške vlade Melaxas se je včeraj odpeljal na nadzorstveno potovanje po polotoku Peloponezu, kjer mu pripravljajo navdušen sprejem.

Znamenitega nemškega teniskega mojstra von Cramma so v Berlinu obsodili na 12 mesecev zapora zaradi prestopkov proti pravosti.

Nove vesti o vojaškem uporu na severozahodnem Češkem najodločneje zanika uradno poročilo praške vlade.

Trije precej hudi potresi so bili v soboto zjutraj v Turčiji, in sicer v pokrajini blizu Ankare, ki je zadnje čase že toliko trpela zaradi potresov. 50 milijonov frankov škoda je povzročil požar, ki je uničil veliko blagovnico v belgijskem mestu Berieuxu blizu nemške meje.

Maršal Göring je prisel v soboto na Dunaj in prisostvoval tam začetku del za gradnjo novega velikega letališča.

Zastopniki raznih italijanskih in tujih denarnih zavodov v Genovi so Mussoliniju ob njegovem obisku izročili več milijonov lir, da jih porabi v dobrodelne namene.

9500 m visoko se je dvignil poljski poskusni balon »Forum« z raznimi merilnimi pripravami, ki bodo zelo služile znanstvenim raziskavanjem o ostratosferi.

Poljski kmetje spominu maršala Pilsudskega

Varšava, 16. maja. AA. Pat: Včeraj je predsednik republike Moscicki odkril spomenik maršalu Pilsudskemu. Spomenik so na prostem zgradili kmetje sami. Predsednik Moscicki je ob tej priliki poudaril, da so kmetje sedaj zopet pokazali, da bojejo ostali zvesti oporoki pokojnega maršala in da se bodo v primeru potrebe vsi v slogi borili za neodvisnost in svobodo Poljske.

Mehikanska vlada je odpoklicala svojega poslanika iz Londona Spor med Anglijo in Mehiko radi petroleja

Mehika, 16. maja. o. Mehikanska vlada je po nalogu predsednika republike Cardenas v soboto naročila svojemu poslaniku v Londonu, naj takoj zapre poslanstvo in odpotuje domov. Hkratu je sporočila angleškemu poslaniku v Mexico-Cityju naj zapusti državo. S tem so diplomatski stiki med Mehiko in med Anglijo pretrgani, kar je vzbudilo veliko razburjenje v Angliji, saj je v zadnjih dveh stoletjih to prvi primer, da je kaka država pretrgala zvezo z Anglijo. Vzrok za ta korak je nedavna odredba mehikanske vlade, ki je razstala vse tuje petrolejske družbe v Mehiki ter jim zaplenila imetje. Pri tem je zelo prizadet angleški kapital, ki je zahteval od svoje vlade, da zavaruje angleške gospodarske koristi. Zaradi tega je vlada poslala Mehiki ostro spomenico, v kateri zahteva, naj Mehika takoj plača vso odškodnino angleškim petrolejskim družbam, česar pa Mehika ne zmore. Razen tega je Anglija zahtevala, da Mehikanci povrnejo vse stare dolge v Angliji in veliko odškodnino za škodo, ki so jo trpeli angleški državljani v raznih domačih bojih po Mehiki. Mehikanska vlada je na te zahteve odgovorila z odpoklicem poslanika iz Londona.

Razburjenje, ki je zaradi tega zajelo Anglijo, ima svoj razlog tudi v dejstvu, da bi zaradi spora z Mehiko utegnili trpeti preskrba angleške vojne mornarice in letalstva s petrolejem. Vlada pa je včeraj izdala pojasnilo, v katerem pravi, da spor z Mehiko Anglije ne bo v tem oziru nič prizadel, saj je uvažala komaj 6% petroleja iz Mehike, vsa ostala množina pa prihaja iz Iraka, Venezuele in holandske zahodne Indije.

Mehiški poslanik v Londonu je izjavil poročevalcem listov, da ga je njegova vlada zaradi trdovratnega stališča britanske vlade glede odškodnine petrolejskim družbam odpoklicala. Ta ukrep pa ne pomeni — čeprav kaže reakcijo državne poglavarja Cardenas na britanski odpor — da so med Londonom in Mehiko diplomatski odnosi za stalno, marveč le začasno pretrgani.

Angleško časopisje trdi, da je v ozadju tega spora sovjetska Rusija, ki se hoče maščevati nad Anglijo zaradi Chamberlainove protisovjetske politike, ki je Rusijo dočela izrinila iz Evrope. Sovjeti imajo na Mehiko, ki jo vladajo marksiisti pod vodstvom Cardenas, vpliv.

Mussolini govori o zvezi z Nemčijo, o sporazumu z Anglijo, o pogajanjih s Francijo

Genova, 16. maja. o. Predsednik italijanske vlade je imel v soboto v Genovi velik govor, v katerem je dejal med drugim:

Dne 11. marca letos je Italija vnovič stala na križišču, ki je odločalo o miru in vojni, to je o usodi Evrope. Mi smo takoj jasno odgovorili, kakor je bilo tedaj najkoristnejše. Sovražniki fašistične Italije so bili tako razočarani, da so se raztogotili. Očitno so želeli, da bi prišlo do spopada med nami in Nemčijo. Ta morebitnost bi na stečaj odprla vrata zmagi boljševizma v Evropi. Zato je naše stališče narekovalo ne sila, temveč 1938 in določna volja. Od leta 1934 do marca 1938 je preteklo mnogo vode pod mostovi na Tiberi, na Donavi, na Spreji, na Temsi in na Seini. Toda medtem so izvajali sankcije proti Italiji, ki je bila veliko in krvavo vojno — sankcije, ki jih še nismo pozabili. Med tem je umrl

vse, kar so na diplomatskem in političnem polju krstili na ime zveze med Francijo, Anglijo in Italijo v Stresi. Kolikor se nas tiče, ne bomo nikdar pomagali k vstajenju tega. Nihče ni mogel zahtevati od fašistične Italije, da bi trajno vršila grdo in jalovo vlogo bivše habsburške Avstrije; ni se mogla upirati prizadevanju nekkih narodov, da dosežejo zedinjenje. Danes sta v neposrednem stiku dva svetova: rimski in nemški svet. Sodelovanje med dvema revolucijama more biti zelo rodovito in utegne dati obeležje našemu stoletju. V tem je pomen sprejema, ki ga je italijanski narod priredil nemškemu kancelerju. Besede, izgovorjene v noči 7. maja v Beneški palači, sta oba naroda sprejela z največjim navdušenjem.

Te besede pomenijo nekaj svečanega, nekaj, kar pride kot dejstvo v zgodovino. Os, ki ji bomo tudi nadalje ostali zvesti, nas pa ne bo ovirala, da ne bi vodili politike sporazuma z vsemi, ki jim je iskreno do sporazuma. Tako smo marca lani dosegli sporazum z Jugoslavijo in od takrat vlada mir na obeh straneh Jadranskega morja. Dalje smo dosegli sporazum tudi z Veliko Britanijo. Mnogi tuji imajo o Italiji le slabe pojme. Skrajni čas je, da vendar že spoznajo Italijo kot deželo reda in kot dobro oboroženo državo.

V teku so razgovori s Francijo. Ne vem, ali se bodo ti razgovori uspešno končali, ker mi in Francija v veletaktnem vprašanju — v vprašanju državljanske vojne na Španskem — ne stojimo v istem taboru. Francozi žele zmago Barcelone, mi pa želimo in hočemo ymagu generalisima Franca.

ve ničesar, da je delal samo po navodilih Rožeta. Le v toliko obremenjuje Rožeta, ko mu očitno, da je Rože izrečno naročil svojim agentom, naj pripravljajo premožnim članom, da dajo zavarovati še nesvojce. Tak način zavarovanja pa pravila zadrage izrečno prepovedujejo, ter je Rože sam dejal, da bodo pač pobirali članarino, ne bodo pa izplačali posmrtnine. Odrejena je bila tudi aretacija čejskega agenta Leskovska, toda ta se je nekam izmuznil ter ga zaenkrat še niso mogli prijeti. Pač pa je brzojavil mariborski policiji iz svojega skrivališča, da bo prišel na razpravo proti Rožetu kot razbremenilna priča. Poleg tega pa so prignali v Maribor s Hrvaškega še štiri agente Privredne zadrage, ki so bili na zahtevo mariborske policije aretirani. Med njimi je tudi žid Mirko Frank iz Slav. Požege, ki je bil Rožetov glavni zastopnik za Slavonijo in Bosno ter je spodaj zelo agilno deloval. Frank je bil tudi tisti, ki ga je na zadnjem občnem zboru zadrage v Mariboru predstavil Rože zborovalcem kot predsednika nadzorstva ter je potem prečital poročilo nadzornega odbora, dasi ni bil nikoli izvoljen v nadzorni odbor ter bilance sploh nikoli ni imel v rokah, svoje poročilo pa mu je Rože šele tik pred občnim zborom izročil.

Mednarodni kongres za kemijo v Rimu

Rim, 16. maja. AA. Stefani: Včeraj so v dvorani Julija Cezarja na Kapitolu odprli 10. mednarodni kongres za kemijo. Na kongres je prišlo več tisoč delegatov in zastopnikov iz vseh delov sveta. Ko je kralj in cesar stopil v dvorano, so ga vsi navzoči navdušeno pozdravili.

Nato je guverner Rima zadel dobrodošlico vsem udeležencem. Predsednik kongresa profesor Paravani je govoril o razvoju kemije in poudaril tehnično višino kemije. V imenu t

Ljubljana umetnostno središče

Krasno predavan je prof. dr. Steleta o našem kulturnem življenju

Ljubljano so oblikovale tri dobe: srednji vek, barok in sodobnost. Osnovno podoba kot mestu ji je dal srednji vek, jo vklebil v obzidje, estetsko jo oblikoval po načelih srednje evropskih mest in jo zunanje poudaril s krono — gradom. Na tej podlagi se je Ljubljana razvijala v baročni dobi s tem, da je novo estetsko naziranje preoblikovalo njeno notranjost po načelih baročnih mest in ji dalo življenje s spomeniki. Višek je barok dosegel sredi 18. stol., ko je bila Ljubljana enotno zgrajena in je na zunaj kazala živahen relief z zaključnim motivom gradu ter s številnimi stolpi cerkv in javnih poslopij. V začetku sodobnosti se je mesto potegnilo proti Višinskemu hribu, Tivoliju in kmalu tudi proti severu. Njeno harmonijo je zmotil potres l. 1895 in nastala je potreba po novi izgraditvi, novi obliki — nastopi tretja podoba, ki naj bo obraz njenega novega pomena.

Za Ljubljano kot središče je važen njen notranji razvoj. Njen pomen kot deželne glavnice mesta poveča ustanovitve škofije. Ljubljanski meščan, ki je prišel v deželo kot kolonist procvita, se ukoreninjuje v deželo in postaja važen kulturni činitelj. V začetku baroka je Ljubljana središče protestantizma in sledeče mu protireformacija, v 19. stol. pa postane središče vseh Slovencev in eno središče slovenske kulture.

V srednjem veku je vloga Ljubljane kulturno kolonizacijska. Kolonizacijski element se staplja z deželo. Skozi Ljubljano pronicata kultura in napredek med nas. Ni pa edino središče. Poleg nje je še Beljak, Kranj, Šk. Loka. Proti koncu sred. veka pa začneja prevzemati vodilno mesto med slovenskimi mesti.

Priča tega razvoja so razni srednjeveški spomeniki, ki so se še ohranili (relief Marije z detom v kapelici v Krakovem, Pietà in dr.)

Vsi ti spomeniki kažejo, da je bilo umetnostno ustvarjanje pri nas odvisno od umetnostnega razpoloženja v sred. Evropi. Prvo določeno umetnostno afirmacijo zasledimo pri Janezu Ljubljanskemu. Ta je prinesel slog svojega očeta iz Koroškega k nam in njegovi nasledniki so ga nadaljevali. Iz ostankov raznih cerkvenih fresk vidimo, da je pri nas do časa Janeza Ljubljanskega vladala umetnostna struja z oporiščem v Furlaniji. Ta slog zasledujemo nekako do l. 1470. Poleg tega opazimo okrog sredi 15. stol. strujo, katero označuje še bolj kot Janezovo stremeljenje po mili, plemeniti lepoti. Tako slovensko slikarstvo skoraj ne pozna grobe realizma, ki je od srede 15. stol. prodiral v srednjo Evropo, ampak ohrani sicer zaostal, toda lasten in plemenit značaj do prvih desetletij XVI. stol. Koroška in kranska smer sta sicer ozko sorodni, toda razvijata se samostojno, kar priča, da Ljubljana ni podlegla vplivu beljaške šole, ampak se z njo samo okoristila.

V dobi protestantizma se je njen pomen povečal. V borbi protestantizma za njegov obstoj se je na eni strani navezala na južno in zapadno Nemčijo, po drugi strani je imela velik vpliv na vso Slovenijo. V dobi protireformacije se otreša zunanjih vplivov in postaja kulturno aktivna in ekspanzivna. Duh požrtvovalnosti in domoljubja se kaže v delu dveh glavnih dveh mož: škofa Hrena in V. Valvazorja.

Letnica smrti V. Valvazorja pomeni novo, italijansko orientirano estitiko med Slovenci. Borba med nemškimi in italijanskimi estetskimi okusom se je vršila od Hrena dalje in slednjič je nemški podlegel kvalitativno boljsemu italijanskemu. Vpliv Ljubljane v tej dobi je bil velik, kar priča dela slov. slikarjev in kiparjev v Zagrebu. Ustanovitvi Academiae operosorum je sledila živahna znanstvena in domoljubna delavnost in z njeno ustanovitvijo je zmagal italijansko baročni način. V teku dobrega pol stoletja je Ljubljana dobila baročno lice, srednji vek je bil zabrisan. Prva generacija se opira na ital. mojstre, v naslednji nastopajo domače moči (Maček), ki se ne drže več trdno ital. vzorov, ampak jih prilagajajo domačemu miljeju. Stavbe iz te dobe: stolnica (Pozzo), rotovž (Maček), uršulinske cerkev in dr. Isto nam kaže razvoj slikarstva, v katerem je mnogo deloval Quaglio, ki je izučil par domačinov (Fr. Jelovšek, Madona pri Sv. Petru).

Od srede 17. stol. do srede 18. stol. je bujno cvetela kiparska delavnica, katero je Francisco Robba povzdignil na višino. Njegova dela so: keruba v stolnici, vodnjak pred mestno hišo, oltar v uršulinski cerkvi in dr.

Baročna umetnost je pod vodstvom Ljubljane preobrazila Slovenijo in njen vpliv sega daleč čez slovenske meje. V 18. stol. Ljubljana ni več posrednik, ampak proizvednik, čeprav pod vplivom Benetk, ima poseben ljubljanski značaj. Baročna Ljubljana je dosegla svoj višek, v gradbenem izrazu je popolna: na zunaj ponosni grad, na znotraj stavbe, nasitene z umetnim bogastvom. Najbolj so se odlikovale tri stavbe: mestna hiša, dvorišče škofijske palače in knežji dvorec. Umetniška aktivnost Ljubljane je v dobi jozeфинizma, Napoleonove Ilirije in avstrijske uprave popustila, tako so zamrla (Zois, Čop, Prešeren). Pripravljala se je nova pot: slovensko narodno

usmerjena Ljubljana. Po pritegnitvi slovenskih še raztresenih moči začne naglo zoreti naše javno življenje.

Problem nove Ljubljane je nastal po potresu l. 1895, še bolj pa po svetovni vojni. Drugič je Ljubljana zbrala raztresene moči. Genij te nove Ljubljane je postal znani arhitekt Jože Plečnik.

V 19. stol. je Ljubljana kot umetnostno središče zaostajala, ker doba (jozeфинizem, Metternich) ni bila ugodna. Umetniške moči so iskale kruha drugod, doma pa je bilo pomanjkanje. Iz te dobe so pomembnejši: Langus, Stroj, zlasti J. Wolf ter njegova naslednika, brata Subica in A. Azbe, ki so potrošili — vse ali deloma — svoje moči v tujini.

Konec s preteklostjo pomeni razstavo slovenskih impresionistov pod razstavo R. Jakopiča l. 1900. Mladi rod se je zavedal, da mora središče političnega življenja postati tudi kulturno središče. Po vojni nastala reakcija — impresionizem — pod vodstvom bratov Kraljev.

Istočasno z impresionizmom je zrasla prva generacija slov. kiparjev (Zajc, Gangl in drugi), ki so ustvarili spomeniške naloge nove Ljubljane. Tik pred vojno nastopi Dolinar, nekaj tekme Meštroviča, po vojni brata Kralja.

Z ustanovitvijo univerze je Ljubljana dobila oporišče arhitekturne umetnosti. Prva šola je bila ustanovljena po J. Plečniku, drugo vodi prof. I. Vurnik. Poleg njiju deluje vrsta mlajših moči.

Slovenska likovna umetnost, oprta na svojo lastno tradicijo, nastopa kot enakopraven sestaven del jugoslovanske umetnosti. Stik z občin-

Zofija izpraznila Ljubljano

Ljubljana, 16. maja.

Tradicionalno nazvana »mokra« Zofija je bila večeraj Ljubljancem glede vremena naklonjena. Na Ljubljani in na Savi so se zaradi toplega vremena pojavili prvi kopalci in »sončarji«. G. Jakob Sedej je preuredil mestno kopališče ob Ljubljani in je bil večeraj že večji obisk.

Izanska cesta je bila večeraj od ranega jutra do poznega večera pravo dirkališče. Do 500 izletnikov na kolesih, avtomobilih, motociklih in v avtobusih je drvelo tja proti lgu v znameniti lški Vintgar. Lepo vreme je izabilo lahko rečemo do 50.000 Ljubljancem v prirodo, na deželo in v bližnje okolice. Avtobusi so neprestano prevažali izletnike na vse strani. Povsod je bilo vse zasedeno.

Prav povoljna je bila tudi frekvenca na železniških progah. Na Gorenjsko se je z vlakom odpeljalo do 2300 izletnikov. Izletniški vlak je vozil 250 oseb, jutranji vlak ob 7 je bil natrpan in se je z njim vozilo 950 izletnikov, opoldanski in popoldanski sta imela 550 osebno 500 potnikov. Kamnčan je bil

Kollmannov gradič na dražbi

Ljubljana, 16. maja.

Na kraju, kjer stoji danes po italijanskih vzorcih zgrajeni Kollmannov gradič, je stalo prej, pred vojno, še okoli l. 1910. tudi gradič slično nižje poslopje, ki je imelo v pritličju velike sobe z debelim zidovjem, namenjene za gostilniške prostore. Tu je namreč imel do l. 1909. g. Čonček svojo znamenito gostilno, kamor so Ljubljanci zahajali prav radi, zlasti ob nedeljah na dobro pečenko, piščance, klobase in dobro vino. Čončkov cvetek je s sloves povsod. Stari gradič je bil izredno masiven. Zgrajen je bil pred dobrih 160 leti. Prvi gospodar, kolikor je mogoče dognati po zapiskih deželne deske okrožnega sodišča v Ljubljani, je bil neki poljski plemič — avstrijski častnik. Na podlagi kupne pogodbe, datirane Trst 23. januarja 1882. in kupne pogodbe, datirane Ljubljana 1. februarja 1882. pa je gradič kupila Marija Seunig, iz znane trgovske ljubljanske rodbine Seunigov. Ta je pozneje kupila tudi grad Bokavec ali po nemško »Stroblhof«, ki je sedaj pred mesecem prešel v last mestne občine ljubljanske in Vincencijeve družbe. Od Marije Seunigove pa sta zakonska France in Marija Čonček l. septembra 1900 kupila gradič in tam odprla gostilno. Prodala pa sta gradič 16. julija 1909. veletrgovcu Robertu Kollmannu, ki je gradič popolnoma preuredil. Posekal je tudi lepi smrekov gaj, pod katerim so se Čončkovi gostje v vročih poletnih dnevih senčili in krepčili.

Zakonska Čonček sta pozneje odprla gostilno pri »Čončku« v Zgornji Šiški v bližini stare ljudske šole. To gostilno je pozneje pred 15 leti prevzel g. Kmet.

L. 1931. umrl Robert Kollmann, ki je bil blag dobitnik in mecen, je gradič z nekaterimi parcelami in gospodarskimi poslopiji testiral za posebno ustanovo, imenovano »Robert Kollmannova ustanova«, iz katere dohodkov naj bi se podpirali onemogli trgovski sotrudniki in slepi. Na podlagi zapuščinsko-oblastvenega

stvom se je poglobil, k čemur so pripomogle nove institucije: Narodna galerija, Umetnostno zgod. društvo, ki izdaja propagandni list »Umetnost«, zgodovinska stolica ter pravkar ustanovljena Akademija znanosti in umetnosti. Pravi dom umetnosti naj bi pa bila Moderna galerija, ki naj bi zamenjala zastareli Jakopičev paviljon.

Cilj vseh kulturnih prizadevanj pa je, povzdigniti Ljubljano v dostojno tretjo prestolnico Jugoslavije in viden simbol kulturnega življenja Slovencev.

Po predavanju se je vršil XV. redni občni zbor Umetnostnega zgod. društva. Predsednik je poudaril namen društva: pospeševanje študija umetnostne zgodovine na Slovenskem in razvijanje umetnosti za umetnost in zgodovino ter ovire pri delu: pomanjkanje delavcev in sredstev. Zaujal se je za podpornikom društva, zlasti g. banu Dr. Marku Natlačenom in g. županu Dr. Juru Adlešiču. Dr. R. Ložar je prečital zapisnik zadnjega občnega zbora ter podal svoje tajniško poročilo. »Zbornik« bo izhajal kot do slej, večje znanstvene razprave pa se bodo tiskale posebej in jih bodo člani dobivali po nižnji ceni. Tako je upati, da se bodo pridobili novi viri. Za njim je podal izšerno blagajniško poročilo monsignor Šteska. Nato so se vršile volitve in je bil izvoljen stari odbor. Ker se k slučajnostim ni nihče oglasil, je bil občni zbor zaključen.

Pri tej priliki opozarjamo na ogled, ki jih društvo prireja po Ljubljani in deželi. Namen teh ogledov je, seznaniti občinstvo z stavbarstvom, slikarstvom, kiparstvom ter z zgodovino Slovencev sploh. Brez dvoma so ti izleti zanimivi in poučni za vsakogar.

Isto opozarjamo na edicijo Umetnostnega zgodovinskega društva »Zbor«, ki zasluži vsestransko priznanje in podporo, ter izhaja enkrat na leto.

slabše frekventiran. Vozil je do 600 potnikov. Prav dovoljen je bil obisk turistov na Dolenjsko. Dolenjski turist je vozil 350 in jutranji redni vlak 365 potnikov. V Zasavje je odhajalo z jutranjim vlakom do 500 in s poznejšim 550 turistov na Kum obošno na Sv. Goro. Tudi proti Notranjski je krenilo mnogo izletnikov, zlasti v borovniški Pekel. Proti Notranjski se je vozilo do 400 izletnikov.

Ostali Ljubljanci so kakor ponavadi odšli malo na sprehod po ljubljanskih ulicah. Družine so pridile skupen nedeljski popoldanski sprehod, gledale so nove stavbe, postajale pred trgovskimi izlozibami, zavile malo v gostilno in se zvečer utrjuje vračale na domove. Največja atrakcija pa je bila na večerajši dan brez dvoma Ljubljanski Grad. Tu je bilo v teku tradicionalno vsakoletno jurjevanje. Nič ne pretiravamo, če rečemo, da je bila večeraj na Gradu zbrana od pol dneva pa do noči dobra tretjina vsega mestnega prebivalstva. Ljudje so jedli in pili, postajali zlate volje, prepevali na vse grlo, se bratili in objemali ter bili »nasploh« dobre volje — kakor smo že Slovenci ponavadi ob takih dneh, kadar šega zahteva, da si privoščimo suhih in mokrih zemskih dobrin v večji meri kakor pa ob navadnih, pustih dneh... Vreme je bilo čudovito in je seveda tudi prispevalo svoje k splošnemu razpoloženju.

potrdila z dne 6. decembra 1932 je bil gradič s parcelami prepisan na novega lastnika »Robert Kollmannova ustanova«. Ta ustanova je podedovala tudi ves pokojniški inventar, razno pohištvo in slike v gradiču. Mestna občina kot upraviteljica ustanove je ta inventar že predlanski prodala v dobro ustanove. Dražba je nesla za ta inventar okoli 60.000 din.

Vprašanje upravljanja gradiča je bilo naposled, ker so stroški uprave znatni, tako rešeno, da se naj gradič s parcelami vred proda na prostovoljni javni dražbi. Prosvetno ministrstvo je 23. oktobra lani dovolilo prostovoljno javno dražbo, za katero je bilo uvedeno predpisano sodno postopanje pri okrajnem sodišču v Ljubljani.

Okrajno sodišče je za danes ob 9 dopoldne razpisalo prostovoljno javno dražbo gradiča in k gradiču spadajoči parcel. Građič spada v zemljiški knjigi pod vl. št. 1223 k. o. Vič, poprej je spadal pod vl. št. 190 deželne deske. Posestvo Kollmannove ustanove ob Večni poti se proda po dražbenih pogojih kot enota, to je hiša z vsemi gospodarskimi poslopiji in parcelami, ali pa se prodajo tudi posamezne parcele po določenem in odobrenem parcelacijskem načrtu. Prodaja se je začela danes ob 9. Po dražbenih pogojih se je najprej začela prodaja po parcelah, nato pa po celoti. Prostovoljno javno dražbo vodi predstojnik okrajnega sodišča g. Jakob Jerman. Za gradič se zanima v prvi vrsti mestna občina ljubljanska. Za posamezne parcele pa je več zainteresirancev.

Izključna cena za celo posestvo z gradičem in gospodarskimi poslopiji vred je določena na 1.952.967 din. Posamezne parcele imajo v podrobnosti prodaji vsaka svojo izključno ceno.

Dražba je trajala dobro uro. Mestna občina je po svojem zastopniku komisarju g. Slavku Pelcu zdražila ceno tega posestva na 1.952.967 dinarjev.

Gogol je eno izmed največjih in najbolj znanih imen v ruski literaturi. Kot pisatelj, romanopisec in novelist je bil duhovni oče pisateljske generacije, ki je prišla za njim ter je ustvaril čisto svojevrsten slog. Prav tako se je zarezal kot izrazita osebnost v zgodovino odreke dramatike ter zgradil na osnovi svojega gledanja na življenje, ljudi in teater, med drugimi svoje najučinkovitejše delo »Zenitev«.

Stari Strah okraden za 32 jurjev?

Osumljenka Terezija Sluga oproščena!</

Od tu in tam

10. jubilejna pomladanska razstava slikarskih in rezbarskih del je bila včeraj odprta v umetniškem paviljonu na Kalemegdanu pod visokim pokroviteljstvom kr. namestnika kneza Pavla. Odprtje razstave se je udeležil tudi zastopnik N. Vel. kralja podpolkovnik Milan Krekovič, poleg njega pa je bilo pri tej priložnosti tudi več drugih uglednih oseb iz diplomatskih, umetniških in književnih krogov. Razstavo je odprl pomočnik prosvetnega ministra Djoka Kovačević s krajšim nagovorom, v katerem je poudaril pomen te vsakoletne pomladanske razstave slikarskih in rezbarskih del. 10. jubilejna pomladanska razstava jugoslovanskih umetnikov slikarjev in rezbarjev bo trajala od 15. maja do 5. junija. Svoja dela razstavljajo umetniki iz vseh krajev naše države.

Novo pravoslavno cerkev v Zarkovu so včeraj posvetili na zelo svečan način. Blagoslovitvene obrede je opravil Nj. svetlost patriarh dr. Gavril Dožić ob navzočnosti velikega števila duhovnikov iz vrbarskega okraja. Na to svečanost je prišel tudi kraljev zastopnik polkovnik Sandermajer, pravosodnega ministra Simonoviča je zastopal Ljubisav Popović, načelnik v pravosodnem ministertvu, kmetijskega ministra Stankoviča pa narodni poslanec in tajnik banovinskega pododborja Milan Badjak. Slovesnosti se je udeležil dalje ban dunavske banovine Svetislav Rajić ter dalje vsi župani iz vrbarskega okraja. Po blagoslovitvenih obredih je imel patriarh srbske pravoslavne cerkve dr. Gavril Dožić krajši govor, nakar je vsem navzočnim podelil blagoslov. Patriarhu Gavrilu, banu Rajiću in drugim visokim gostom so zatem priredili svečano kosilo.

Za dosmrtnega častnega guvernerja jugoslovanskega rotarstva je bil na včerajšnji državni konferenci 77. rotarjskega okrožja v Belgradu izvoljen Nj. kr. Vis. knez namestnik Pavle. To izvolitev so udeleženci omenjene konference sprejeli z velikim navdušenjem in ploskanjem, ki je trajalo več minut.

10 let je krošnjarij po Sloveniji in si prihranil 30.000 din 26 letni krošnjarij Jožef Matič, doma iz Sinja. Pretekli teden pa je njegovo razočaranje nad življenjem priklopil do vrhunca. Ko je šel čez smledniški most preko Save, je odložil krošnjo, si slekel suknjič ter se vrgel v saveke valove. Njegovim tovarišim pripovedujejo, da ni nikdar poplaval ali drugič zaplaval denarja, pač pa da je imel vedno pred očmi, kako bi si vsaj na stara leta postavil svoj dom in se oženil z dekletom, ki si ga je pred kratkim izbral. Pred nekaj dnevi pa je zvedel, da se je njegova izvoljenka poročila z drugim. Matič je postal ves zagrenjen in ni mogel na noben način pozabiti na svojo izvoljenko. Postal je še bolj tihi kot prej. Hodil je okrog po svojem poslu čisto sam. Desetletno krošnjarije se mu je, kljub temu, da je prihranil lepe denarje, zazdelo brezplodno ter si je zato sklenil vzeti življenje.

Tečaji v danskem jeziku in o danski kulturi so, kakor sporoča kr. dansko poslanstvo v Belgradu, vsako leto meseca avgusta v Kopenhagenu. Letošnji tečaj bo od 1.—31. avgusta ter etane 50 danskih kron. Za stanovanje in hrano v tem mesecu je računati na okrog 100 danskih kron. Poleg jezikovnih tečajev obiskujejo slušatelji tudi druga predavanja o danskem kulturnem in gospodarskem življenju, obiskujejo družabne prireditve, ogledujejo razne zanimivosti ter imajo izredno veliko prilike za športno udeleževanje. Tečaji so dostopni akademikom in neakademikom.

Petkrat po vrsti je dobila dvojčke žena nekega siromašnega muslimana Ibrahima Sahibogovića v Sarkinu. Trije prejšnji dvojčki so kmalu po rojstvu pomrli. Poleg teh petkratnih dvojčkov je omenjena žena rodila še pet otrok.

Za novega ministra brez listnice je bil namesto dosedanjega Seikije Behmena imenovan dr. Džafer Kulenović. Rojen je bil leta 1891 v Rajnovcih v okraju Bosanski Petrovac. Ljudsko šolo je končal v Kulen Vakufu, gimnazijo pa v Mostarju. Pravo je študiral na zagrebški univerzi in je bil tudi na isti univerzi promoviran za doktorja prava. Služboval je v Tuzli pri okrožnem sodišču kot avskultant, pozneje pa kot sodnik okrajnega sodišča v Bihaču in Cazinu. V začetku leta 1919 je izstopil iz državne službe ter se »prijel advokature. Zdal je odvetnik v Brčkom. Prvikrat je kandidiral za narodnega poslanca pri volitvah v ustavotvorno skupščino na listi JMO. Pozneje je bil izvoljen pri vseh volitvah do 6. januarja 1929. Pri petomajskih volitvah je bil izvoljen za poslanca v zapadnem okraju. Novi minister dr. Džafer Kulenović pripada skupini JRZ.

Topovske granata iz svetovne vojne je te dni v vasi Magarevi v okolici Bitolja ubila dva moška, enega pa težko ranila. Granato je našel neki kmet na svojem posestvu. Pokazal jo je svojemu tovarišu, ki ga je nato pogovoril, naj jo nese domov, kjer jo bosta toliko epila, da bosta lahko iz nje pobrala eksplozivno snov. Rečeno, storjeno. Pri piljenju pa je granata nenadoma eksplodirala ter oba neprevidna kmeta na mestu raztrgala, tretjega, ki je slučajno prišel mimo, pa težko ranila.

160 članov frankfurtske opere je prispelo v soboto v Belgrad. Pripeljali so se iz Bolgarije, kjer so zadnje dni priredili nekaj zelo uspešnih gostovanj. Nemški pevci so imeli na razpolago za svoje potovanje vlak z več kot dvajset vozovi, v katerih je bilo preskrbljeno tudi za miren nočni počitek. Poleg tega je bilo priklopljenih še nekaj tovornih vagonov, s katerimi so vozili nemški pevci s seboj vse potrebne odrede kuhinje in ostalo prtljago. Goste je pozdravil na belgradskem kolodvoru v imenu jugoslovanskih opernih igralcev operni pevec Ertl, za njegov pozdrav pa se mu je zahvalil ravnatelj frankfurtske opere Hans Meissner. Že takoj v soboto so imeli nemški igralci nekaj kušenj za svoj nastop v Belgradu.

Tovarne cementa v Dalmaciji že nekaj časa počivajo. V tovarniških skladiščih je nad sto tisoč ton cementa, pripravljenega za izvoz. Vsaka posamezna tovarna je prej izvažala na mesec do 2.000 vagonov, dočim zdaj izvažajo vse skupaj komaj 1.500 vagonov cementa na mesec. Vzrok, da danes ekoraj vse dalmatinske tovarne cementa stoje, so zelo nizke cene cementa na tujem tržišču. Dalmatinske cementarne zato danes preživljajo hudo kritično, s katero je prizadetih na tisoče delavcev, ki zdaj nič ne zaslužijo. Vendar pa upajo, da bo moč goče vsaj v doglednem času spraviti velike zaloge cementa na trg, nakar bi se delo po omenjenih tovarnah spet redno začelo.

Jadransko morje nam je tako blizu in vendar daleč. Z dobrimi cestnimi zvezami pa si ga lahko približamo tako, kakor nam je to potrebno. Važnost Jadranske ceste Ljubljana-Sušak v tem oziru nam bo nazorno pokazala razstava »Cesta« na ljubljanskem velesejmu.

Naročajte Slovenski dom!

Jubilejni večer g. V. Bratine v Drami

Tiho, vendar iskreno prisrčno je potekla jubilejna prireditev g. Vala Bratine v ljubljanski drami. Ni bilo narečene svečanosti — kakor jo opazoma drugod — ampak intima zbranstvo prijateljev gledališke umetnosti in umetnika samega. Njegovo narodno delo bi sicer zaslužilo večje pozornosti merodajnih krogov — saj je g. V. Bratina še v odgovoru na mnoge čestitke ob tako svetnem trenutku izpovedal edino željo, da bi se slovenska beseda lahko igrala in slišala povsod, kjer prebivajo sinovi slovenske matere. Gledališče so skoraj dobera napolnili slavljenci rojaki, prijatelji in častilci.

Ko se je zastor dvignil, smo videli na odru intimno sliko. V ozadju je visela velika oljnat slika rojstne hiše Bratinove s cerkvijo sv. Barbare v ozadju, okoli samega slavljence pa so bili zbrani člani Narodnega gledališča z intendantom g. Otonom Župančičem in ravnateljem drame Pavlom Goljo. Najprej je slavljencu v toplih besedah čestital g. Oton Župančič ter obenem tudi izročil red jugoslovanske krone V. stopnje. V imenu Zdrženja gledaliških igralcev je govoril g. Ljubo Drenovec, ki je omenil, da bo najbrž že trideset let, od kar se današnji slavljence udeležuje na gledališkem odru. Že samo število let nas mora navditi s spoštovanjem. Največja zasluga g. V. Bratine pa je, da je s fanatično vdanostjo gojil predvsem slovenska dela in da je pod njegovim vodstvom doživelo toliko slovenskih dram svoje krstne predstave.

Tajnik Zdrženja gledaliških igralcev g. Jerman je prečital številne brzojavke, ki jih je prejel slavljence. Med drugimi je čestital k njegovi 25letnici gledališkega delovanja tudi g. ban Marko Natlačen.

V imenu Idrjskih rojakov pa mu je izrekil tople besede bančni uradnik g. T. Kos. Obenem mu je izročil šopek s temile besedami: »V Idrji zdaj ne rastejo orhideje in rože duhteče, pač pa raste ta spomladina na Zeleniku petelinček in orlica, šmarnica in lobodika v Strugu, mastnica in primula nad Divjim jezerom, muškat, roženkavrt in rožmarin pa na oknu kamrice tihega Idrjskega dekleta. Sprejmi v imenu vseh Idrjsčanov ta šopek pomladnega cvetja, nabranega v Idrji in po vrhovih okoli nje.« Idrjski rudarji-trpini pa so mu poslali kos živosebrne in cinobrove rude za spomin.

Slavljence je ginjen objel šopek, nabran na domači grudi in se s toplimi besedami zahvalil za vse čestitke

Ljubljana je v Zagrebu izgubila z 1:5

Predzadnje kolo prvenstva še vedno ni prineslo popolne jasnosti v prvenstveno tabelo. Vodi z eno točko prednosti sicer še vedno BSK, vendar bo pa zadnje kolo, ki bo 19. junija, šele odločilo, kdo bo letošnji državni nogometni prvak. Največ izgledov ima sicer BSK, vendar bo tekma v Ljubljani tudi zanj zelo težka preizkušnja, zlasti zaradi dejstva, ker BSK danes ni v tako dobri formi.

Po pisanju zagrebških časopisov je Ljubljana v Zagrebu zaigrala zelo postrvovalno in poletno, sicer pa je bilo to pomlajeno moštvo še nekam neizdelano in manjka potrebna rutina za težke ligaške tekme. Poleg tega pa igra Ljubljana preveč temperamentalno in je odločni in hitri start poedinih igralcev večkrat ne samo volja do igre in do zmage, ampak je ta start preveč oster. Ljubljana ima po pisanju zagrebškega »Jutarnjega lista« zelo slab napad, v katerem se je izkazalo samo levo krilo Erber. Erber bo postal sčasoma izredno dobro krilo, vendar pa bo moral opustiti nepotrebni dribling. Sicer pa je hiter in odločen in ima zelo dober strel. Krilski vrsta je bila postrvovalna, ravno ona pa je tudi največ grešila v preostrem startu. Obramba je bila slaba in negotova in gredo najmanj trije goli na njen račun. Prav to slabo pokrivanje je omogočilo napadu Gradjanskega in je lahko prihajal do gola Ljubljane. Dober pa je bil golman Pogačnik. Ljubljana je izgubila z rezultatom 5:1 in je s tem prišla na prvenstveni lestvici na predzadnje mesto. Gole so zabili Cimermančič 3, Smeliček, Pleše, za Ljubljano pa Cankar.

Pred 2500 gledalci je premagal Bask v Splitu Hajduka z rezultatom 1:0. Odločilni gol je zabil Tomašević že v prvem polčasu. Razmerje kotov, ki znaša 9:0 pa kaže, da je Hajduk mnogo napadal, da pa neodločen napad Splitčanov ni znal izkoristiti številnih dovoljnih situacij, ki jih je imel na razpolago. Sodil je Minarič dobro.

Največje presenečenje včerajšnje nedelje pa

Rečani so se odrezali dobro

Reka ga pihnel Sicer ni resnično reško geslo, da »Reka vse naseka«, vendar le nekoliko označuje, da imajo priljubljeni Vičani zadnje čase res namen in dobro voljo ter tudi že precej solidnega znanja, s katerim bodo začeli lahko jeseni v podzemni hiši prav dobro pometati. Včeraj popoldne so imeli na Viču v gosteh tretje plaširani klub zagrebške nogometne podzveze SK ZET. (Prva je varadinska Slavija, drugi je Železničar, tretji je ZET, četrta Viktorija, ki je bila pred nedavnim Reko na Viču prav pošteno namahala — kar s 5:1.)

Ob pol štirih popoldne sta se sodniku g. Maccoratiju predstavili obe moštv. In že se je začelo. Prve napade je z vsi silo vprizorila Reka, toda že v 4. minuti je Hrubeč, bivše Haškovo krilo, lepo podal Barberiču, ki je postavil 1:0. Toda Rečani se niso dali ugnati v kozji rog. Živahno so pritiskali in že v 6. minuti je Aljančič sijajno izenačil iz gneče — 1:1. Kmalu nato je Legat dobil od gibčnega Primožiča prav pravo žogo in povzpel na 2:1 za Reko, ki je po tem голу še vedno žilavo napadala. V 14. minuti pa je Strašek uprizoril čedno polomijo in že si je utegnil postreči Avguštin, ki je izenačil na 2:2. Toda Rečani si še niso hoteli dati oddiha. V 20. minuti je dobro žogo porabil Slanina, ki je zabil 3:2 za Reko. Po odmoru je igra postala manj zanimiva. Videti je bilo, da sta obe moštv. izgubili v naglem tempu prvega polčasa precej sapa. Nekoliko agilnejši so bili vendarle Zagrebčani, ki bi bili razumljivo — radi izenačili. Toda šele v 18. minuti drugega polčasa je dobil žogo Pavle-kovič, ki je končno izenačil na 3:3. Ta rezultat se kljub obojestranskim, sicer bolj mlačnim napadom do konca ni več izpremenil. Sodil je prav dobro in objektivno g. Maccorati.

Zamisel Reke, da bi s pogostimi gostovanji ponudila svojemu moštvu šanso za napredek, je vredna vse pohvale. Škoda je le, da ljubljansko nogometno občinstvo ne kaže skoraj nobenega smisla za ta gostovanja. Včeraj je bilo na igrišču Reke vsega skupaj morda le dobrih stotideset ljudi. Takšna gostovanja stanejo denar in klub stroškov s samim golim idealizmom ne more kriti. Zato naj se Ljubljanci prihodnjič polnoštevilno odzovejo vabilom, ki jih Reka pred temi gostovanji objavlja v časopisju.

»Poročnik Indijske brigade«

za naše naročnike 14 din,
za druge 24 din.

in poklone. Njegove besede je občinstvo nagradilo z viharnimi aplavzi.

Sledila je uprizoritev treh šnuderlovih skečev z epilogom. Šnuderlovi skeči so sicer dobro grajeni, vendar pa manjka posebno prvemu precej tiste lahкотnosti v izražanju in tiste psihologije verjetnosti, ki je potrebna tudi taki skici, da zadene v živo. Prehodi iz smešnega v tragično in narobe morajo biti bolj človeški in bolj psihološko utemeljeni. Vsi trije skeči obravnavajo isto problematiko. V življenju je mnogo dogodkov, dejani, ki jih lahko etično ocenjujemo z dveh strani. Z ene nas presenečajo kot lopovščina, z druge pa se nam zdijo moralno, etično upravičljivo dejanje. Sam pisatelj se postavlja na vitalno, življenjsko stališče: A vse, kar koristi, pospešuje življenje in lo-povščino, je dejanje vredno življenja. Vrhovno pravilo naj ti bo življenje. — V epilogu se avtor rahlo norčuje iz kritikov.

Za vse štiri prizore je napravil inscenacijo sam slavljence. Pri tem se je ponovno izkazal, da ima oster smisel za zakonitosti prostora, barve in potrebe samega dejanja. Prav tako je igral g. V. Bratina Petriča, komisarja, notarja in kritika. Igralsko je bil izredno dober njegov notar. Ostale vloge pa sta igrala ga. M. Danilova in g. S. Jan. Ga. M. Danilova je v teh kratkih prizorih prav efektivno razvila svojo igralsko temperamentnost in možnost izražanja. Tudi g. Jan prehaja, in to prav sigurno v novo fazo svoje igralske ustvarjalnosti.

Neznan utopljenec v

Kaj vse zmoro človek v smrtnem strahu

Strah pred smrtjo ruši rekorde

Šport je znak današnjega časa. Zdrav duh v zdravem telesu je geslo današnje dobe. Treninzi in vse mogoče vaje, vzdržnost, napori in zatajevanje, vse to ustvarja svetovne rekorde. Včasih pa doseže tudi oni, ki ni športnik, rekorder, in če bi bili ti po raznih športnih komisijah priznani, bi se lestvica svetovnih tekmovalcev mnogo spremenila. To, kar zmoro človek v gotovih trenutkih, ko se gre za njegovo življenje, presega še tako svetoven rekord.

V petmeterskem skoku si je rešil življenje

Častilakomnost doseže mnogo, strah pred smrtjo zmoro še več. Takšen skok v daljavo je naredil Amerikanec Jim Mason. Masonu, ki je bil častnik pri vojni mornarici, je bilo ukazano, da pripelje s tovornim avtomobilom novo pošiljko dinamita z železniške postaje v vojaško skladišče. Povelje je tudi zahtevalo, da mora voziti počasi. Razumljivo je samo po sebi, da mu takega ukaza ni bilo treba. Gotovo pa je bil nekoliko vznemirljen, saj je vozil na vozu pol tone dinamita. Ko je tako vozil, je nenadoma zapazil, da leži čez cesto brzovarni drog. Opazil ga je šele, ko je zavozil izza ovinka. Če ga je vihar podrl ali če ga je kdo namenoma položil tja, se ni dalo ugotoviti. Takoj je uvidel nevarnost in spoznal položaj, v katerem je. Nenadoma se je avto znašel nekaj do deset metrov pred drogom. Da bi zavrl, je bilo prepozno, da bi vozil še tako počasi, tudi ne bi nič pomagalo, saj bi dinamit eksplodiral pri majhnem pretresu. Samo na en način je bilo mogoče rešiti svoje življenje. Če bi se mu posrečilo, da bi vse pognal z voza in se znašel v trenutku, v sekundi v obcestnem jarku. In res, v sekundi je to mislil, v sekundi se je pognal v jarek, v naslednjem trenutku pa se je že s strahovitim pokom voz v tisoče in tisoče kosčkov razletel. Brez zaleta, in skočil je s sedeža pet metrov in 12 cm. Kdor pozna Amerikance, ve, da so točno premerili ta skok, kajti v Ameriki je rekord vse.

Dvanajst ur je plaval

Res je, da je treba za razne uspehe v športu neverjetne volje in živcev, res pa je tudi, da človek doseže tudi uspehe in rekorde, ki so vsi brez treninga, brez gledalcev in brez sodnikov. Da, kadar je človek prisiljen, da se bori ne za kolajne, ampak za kaj več, za samega sebe, za svoje življenje, takrat se niti sam ne zaveda, kaj zmoro in premore. Rekord v plavanju na dolgo progo je mogel doseči Francoz Paillard. Bil je na zabavnem potovanju po Sredozemskem morju. Večer je bil lep in možakar se je hladil na palubi ter opazoval morje v mesečini. Ko je tako naslonjen na ograjo prisluškoval šumenju morja, je izgubil ravnotežje in padel v morje. Padca ni nihče slišal in tudi njegovih klicev ne. V obupu je spoznal, da se ladja vedno bolj oddaljuje od

njega. Sam sredi morja, samo nebo nad njim, je plaval po neznanih poteh neznano kam. Ko so ga pozneje vprašali, kako se je počutil popolnoma sam na neskončnem morju, ni znal odgovoriti. Še vseh vrst plavanja ni poznal, in vendar je plaval celo v obleki 12 ur, dokler ga niso rešili neki ribiči.

Tekma s smrtjo

Herbert Breuer, Nemec, je bil na letovišču na Severnem morju. Bila je ravno oseka in obala se je vsa lesketala v lepem belem morskem pesku. Breuer se je ravno sprehajal in je zašel nekoliko predaleč v morje. Ker pa je manjkalo še dve uri do plime, se je vlegel in trdno zaspal. Kdo bi mogel popisati njegov strah, ko se je prebudil in zapazil, da morje z neverjetno naglico leze in obkroža njega samega. Ker ni znal plavati, mu ni preostajalo drugega, kakor da beži, da teče s plimo in smrtjo. Tekel je za svoje življenje in zmagal. V sedmih minutah je pretekel skoro tri kilometre, kar je svojevrsten rekord.

Skok, ki še do danes ni premagan

Naravnost edinstven skok v višino je naredil Rudolf Moser, Avstrijec, za časa svetovne vojne v tretji soški bitki. Njegova četa je bila pripravljena, da napade italijanske järke. Kljub velikim izgubam se je posrečilo, da so zavzeli nekaj jarkov. Nenadoma pa so začele italijanske strojnice trostiti smrt. Moser je stal neposredno pred veliko žično ograjo, ko je spoznal, v kakšnem položaju je. Ni dolgo premišljal. V polni bojni opremi je preskočil s mesta ograjo in s tem rešil svoje življenje. Preskočil je 1,64 m, in ko je na prošnjo svojih tovarišev hotel v zaledju še enkrat ponoviti ta skok, ni mogel več skočiti kakor 1,23 m. Še danes mu je ta skok uganka, še danes ne more razumeti, kje je dobil ono neverjetno moč. Bil je strah pred smrtjo, ki mu je dal moč za neprosto-voljen rekord.

71 let je delal v isti tovarni

in sicer v topilnici v Franciji delavec Victor Desormieux. V tovarno je prišel že kot 14 letni deček ter ji je ostal zvest vse do pozne starosti. To so še stare korenine, ki svoje delo, če je še tako naporno, ljubijo z vsemi močmi in si ne begajo glave z raznimi teorijami nevoščljivcev in rovačev in prevratniških plačancev o izkoriščanju. — Za svoje delo mu je dala država svoje najvišje odlikovanje, tovariši-delavci in vodje obratov pa so mu na čast priredili veliko priščno slovesnost.

Letošnji potres v Turčiji je zahteval 800 človeških življenj. Okoli 10.000 ljudi je ostalo brez strehe. Slika kaže turški dom v razvalinah.

Anekdote iz srečne Rusije

Pred nekaj leti na nekem moskovskem bulvarju: Neki tujec je zamišljeno pohajkoval med množico. Naenkrat se ustavi: »Kdo je tisti človek?« je vprašal svojega vodnika in pokazal na neko ubogo, razčapano postavo, ki je pometala cesto. »Mož ima nenavadno inteligenten obraz.« — »To je znameniti fizik in nekdanji univerzitetni profesor Trofim Feodorov.«

»Hm,« se čudi tujec. »In ta snažilec čevljev? Tudi ta se mi ne zdi navaden proletarec.« — »Ta je bivši docent visoke rudarske šole Gregor Molotov, zelo čislani in znan geolog.«

»Kaj pa tale prodajalec časopisov,« izprašuje tujec dalje. »Golovo je kakšen komponist ali dirigent, kaj ne?« — »Ne, ta ni noben godbenik, ta je bil nekoč eden najposobnejših juristov, Semjon Markovič.«

»Srečna dežela,« pripomni tujec, »kamorkoli pogledaš, sami inteligenti. Kaj nimate pri vas nobenih nešolanih ljudi?« — »Toda... več kot preveč!« — »Kje so pa ti?«

Tu se vodnik nagne k tujcu in mu zašepče na uho: »V Kremlju...«

Napredek

»Tovariši,« kriči govornik s hrupnim glasom, »to vendar ne gre, da gledate na razvoj tehnike tako pesimistično. Sovjetska tehnika je čudovita stvar! Če bomo načrt naše druge letelke v naslednjih desetih letih uresničili, potem bo lahko imel vsak hišni upravitelj svoje lastno letalo.«

»Smešno,« pripomni nekdo izmed poslušalcev. »Čemu naj mi bo vendar letalo?« — »Čemu? pomisli vendar, tovariš: sedaj si v Moskvi in nenadoma izveš, da delijo v Kazanu margarino. V naslednji minuti sedeš v aeroplan, se pelješ v Kazan in že imaš margarino.«

Tajne volitve

Ivan Galubkin pride na volišče. Predsednik volilne komisije mu izroči zalepljeno kuverto, v katero je že poprej vtaknil listič.

»Tako tovariš, sedaj vrzi to kuverto v urno.« Toda Galubkin je radoveden, rad bi pogledal v kuverto.

»Stoj,« ga posvari predsednik. »To ni dovoljeno! Ali ne veš, da so volitve tajne?«

Dosmrtna služba

Za časa svojega bivanja v Moskvi je imel francoski romanopisec Andre Gide od sovjetske vlade posebno dovoljenje, da si je smel ogledati najbolj zanimive in tudi najbolj skrivne dele Kremlja. Končno je prišel pred neki stolp z razgledno galerijo.

Po ozkih stopnicah je splezal navzgor. V stolpu je naletel na nekega zdolgočasnega proletarca, ki je sedel pred nekim zaklenjenim zabojem.

Molčala sva. Gospod Ralph je stiskal iz gobe rjave kaplje, ki so padale v posodo.

»Ali ni nikogar več, gospod profesor, ki bi Vas mogel še zanimati?«

»In grofica Markiewiczzeva?« sem prašal s tresočim glasom.

Gospod Ralph je pobral svoje stvari in napravil korak, kot da me hoče zapustiti.

»Grofica Markiewiczzeva,« je rekel. »V zaporu čaka, da bo njen slučaj rešilo vojno sodišče. Sodba bo kmalu.«

Smeje je še pristavil:

»To bi bilo vae, ali ne? Da, o resnici. Saj res ni nikogar več... Na svidenje, gospod profesor.«

Z vzklikom prestrašenosti sem se dvignil v postelji.

»Ah,« sem vzkliknil, »Ralph, za božjo voljo ostanite vendar.«

Prišel je nazaj. Bil je bled; smehljaj se je.

»Prenehajte vendar s to etrašno komedijo. Ali ne vidite, da nimam nobene moči več.«

»Res, gospod profesor.«

»Dovolj, Ralph, dovolj. Pripovedujte mi, ah, pripovedujte mi.«

V tem trenutku sem zaelišal v predso-biti tih korak. Proti nama je prihajala dostojanstvena in hladna mislertie z rokami prekrizanimi na prsih.

Gospod Ralph je izpustil gobo na tla.

Ko se je priklonil, da bi jo pobral, sem slišal, kako je šepetaje iztisnil iz sebe:

»Tudi ona čaka obsodbe v ječi. Hrabra je. Sledila bova njenemu zgledu.« Gledal je vstran.

Mis Gertie je stopila med naju.

Strelec je takole skril sebe in svojo puško v vejave, da ga sovražnik ne opazi.

Past! Govorite tiho, prosim Vas. Mislim, da se Vaša dobra skrbnica mis Gertie še nič ne meni za mojo glavo. Ne bi hotel vzbuditi njenega zanimanja in mi je ljubše, da tudi vnaprej ne ve, da je za to glavo razpisana nagrada.«

Gospod Ralph je pokleknil k postelji in jo začel brisati.

»Samo malo časa imava,« je dejal. »Zato bova skušala vprašanja, na katera si morava odgovoriti, najprej urediti. Kako se Vam godi, gospod profesor?«

»Mislim, da je sedaj dobro.«

»Hvala Bogu, napravljali ste nam skrb.«

»In Vi,« sem rekel. »Koliko časa ste že tukaj? Nihče ni vedel, kaj se je zgodilo z Vami.«

»Zato sem pa še pri življenju. Vas, gospod profesor, so prinesli v bolnišnico 29. aprila zvečer. Jaz sem prišel skoraj istočasno. Toda, kakor se spodobi, po zadnjih stopnicah. Ponašam Vam, da je ta moja zaposlitev čisto prehodna. Ima pa dve prednosti: prihranim si nekaj denarja in na uslugo sem svojim prijateljem.«

Pomembno se je smehljaj, ko mi je rekel:

»Ali se nič ne zanimate zanje?«

»Do zadnjega torka sta me o njih obveščala baron Idzumi in polkovnik Harvey,« sem dejal z muko.

»Morda sta Vam oba gospoda pozabila povedati, da se morate njima zahvaliti za svoje življenje. Zdi se mi prav, da Vam povem.«

»Oba sta prav tako skromna kot dobra,« sem šepetal.

»In hrabra, gospod profesor. Lahko Vam povem, kako so se stvari odigrale. Ko je granata udarila v sobo,

Pierre Bénéit: VELIKI JEZ

Roman iz irskih bojov za svobodo

57

kjer smo podpisali predajo, so ostali vsi razen Vas, gospod profesor, nepoškodovani. Vas je vrglo proti steni, kjer ste obležali v nezavesti. Saj razumete, da ta čas ni bil posebno pripraven, da bi se brigali za Vas. Moje in žene, ki bi to radi napravili, so pa v istem trenutku prijeli naši dobri angleški prijatelji.«

»Vem tudi,« sem rekel, »kako sta v tem trenutku nastopila gospod Harvey in gospod Idzumi.«

»S svojimi listinami v rokah sta napravila peklenški hrušč. Istočasno so pa profesorja Henriksena s puškimi kroglicami prišli, da je ostal. Niti polkovniku Harveyju niti baronu Idzumu se ni pripetilo ničesar. Nasprotno, e svojim energičnim nastopom sta v o-jake naravnost presenetila in sta v družbi s profesorjem Henriksenom odšla... Več nisem mogel videti; zdelo se mi je namreč bolje, da sem se umaknil, da mi ne bi bilo treba dajati pojasnil, ki bi jih od mene zahtevala zveste čete Njegovga Velikanstva Georgea V.«

»Baron Idzumi in polkovnik Harvey sta pred dvema dnevyoma odšla iz Dublina,« sem dejal. »Vem, da sta pred svojim odhodom napravila vse potrebne korake pri generalu Maxwellu, da se bom lahko vrnil v Francijo. Neizmerno mnogo sem jima dolžan.«

Gospod Ralph je vneto brisal tla. Ponovil je svoje vprašanje:

»In drugi? Ali se ne zanimate zanje?«

»Pearse?«

»Preteklo sredo je bil ustreljen, gospod profesor.«

»Clarke?«

»Tudi v sredo ustreljen?«

»MacDonagh?«

»Prav tako v sredo ustreljen.«

»Connolly?«

»Obsojen na smrt. Toda vsi so človekoljubi. Z izvršitvijo obsodbe bodo počakali toliko časa, da bo lahko sam stal pokonci.«

»Mac Bridge?«